

Wat voor gemeente wil je zijn?

Procesvoorstel Principiële keuzes in beleid

(scenarioplanning)

gemeente
NOORDOOSTPOLDER

1. Inhoudsopgave

1.	Inhoudsopgave	2
2.	Inleiding.....	3
2.1	Achtergrond	3
2.2	RTG 12 mei 2014	4
2.3	Leeswijzer	4
3.	Wat is scenarioplanning?	5
4.	Plan van Aanpak	6
4.1	Fase 1: Trendselectie.....	6
4.2	Fase 2: Trendpanorama	6
4.3	Fase 3: Scenariobouw (doelscenario's).....	7
4.4	Fase 4: Samenstellen bezuinigingspakketten	7
4.5	Fase 5: Keuze scenario met bezuinigingspakket	7
5.	Randvoorwaarden	8
5.1	Organisatie.....	8
5.2	Planning.....	8
5.3	Middelen	8

Bijlage 1 – Planning scenariotraject

2. Inleiding

In de strategische raadsagenda is een aantal onderwerpen benoemd, die de raad als prioritair ziet voor deze raadsperiode. Één van de onderwerpen die voor 2014 op de agenda staat is de financiële positie van de gemeente Noordoostpolder en de bezuinigingen die hieruit voortvloeien.

2.1 Achtergrond

De laatste jaren is sprake van diverse ontwikkelingen zoals een afnemende rijksuitkeringen, transformaties in het sociaal domein met een bezuinigingstaakstelling, stagnerende grondverkoop en verminderde legesinkomsten. Om een sluitende exploitatiebegroting te behouden, heeft vanaf 2010 een drietal ombuigingsactiviteiten plaatsgevonden, waarbij nagenoeg over de hele breedte van de begroting, dus in gemeentelijke activiteiten, vergoedingen en het ambtelijk apparaat, is gesneden in de kosten danwel zijn maatregelen genomen om baten te verhogen.

Hieronder staan de bezuinigingen per fase weergegeven,

Fase	Begroting	Taakstelling
I	2011-2014	€ 3.994.000
II	2012-2015	€ 4.875.305
III A	2013-2016	€ 1.280.142
III B	2014-2017	€ 3.532.420
Totaal		€ 13.681.867

Een begroting is voortdurend aan verandering onderhevig. Zo leidde het in het najaar van 2013 in Den Haag afgesloten herfstakkoord ertoe dat Noordoostpolder nog zeker één miljoen euro structureel moet bezuinigen om een structureel sluitende meerjarenbegroting te kunnen presenteren. Op basis van de ons nu bekende gegevens is dat beeld nog steeds zo, maar de uitkomsten van de junicirculaire en andere ontwikkelingen kunnen dit beeld veranderen.

Het tekort voor het begrotingsjaar 2014 is opgelost via maatregelen die zijn opgenomen in de Lenterapportage. Daarnaast is een separaat voorstel besproken om de meerjarenbegroting 2015 - 2019 een structurele, maar omkeerbare invulling te geven aan dit tekort.

De "kaasschaafmethode" is inmiddels wel uitgenut. Daarnaast bestaat in de raad al langere tijd de wens om een "kerntakendiscussie" te voeren. Achterliggende gedachte is dat de raad stil wil staan bij de vraag "Wat voor gemeente willen we zijn" om vervolgens op basis daarvan keuzes te kunnen maken voor een toekomstbestendige sluitende begroting. Er is een algemene beleving dat we principiële keuzes moeten maken over waar we als gemeente voor staan en waar we ons geld aan willen besteden. Vandaar ook het besluit om de financiële positie en daaruit voortvloeiende bezuinigingen op de strategische raadsagenda te plaatsen.

2.2 RTG 12 mei 2014

Tijdens de RTG van 12 mei is een procesvoorstel besproken over de vraag hoe de raad vanuit strategisch perspectief betrokken wil worden bij vraagstukken rondom financiën en bezuinigingen. Er zijn daarbij drie onderdelen onderscheiden:

1. Planning en controlcyclus: de informatievoorziening over de financiële positie van het college richting raad.
2. Programmabegroting 2015-2018: invulling geven aan de structurele bezuinigingstaakstelling van ongeveer € 1 mln. voor de programmabegroting 2015-2018.
3. Principiële keuzes in beleid: een debat over de principiële keuzes in beleid waarvoor de gemeente Noordoostpolder voor de (middel)langere termijn staat en daaruit voortvloeiend structurele keuzes maken voor de begrotingen vanaf het begrotingsjaar 2016. Het instrument van scenarioplanning is daarbij het middel om hieraan invulling te geven.

Afgesproken is dat we op 16 juni een nadere uitwerking van het scenariotraject bespreken op basis van de input uit deze RTG. Dit Plan van Aanpak treft u hierbij aan en is daarmee een uitwerking van het derde punt.

2.3 Leeswijzer

Dit procesvoorstel is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 3 is allereerst beschreven wat we precies verstaan onder scenarioplanning;
- In hoofdstuk 4 is het voorstel opgenomen voor het te volgen proces
- In hoofdstuk 5 tenslotte wordt ingegaan op de randvoorwaarden die nodig zijn om aan dit proces een goede invulling te geven.

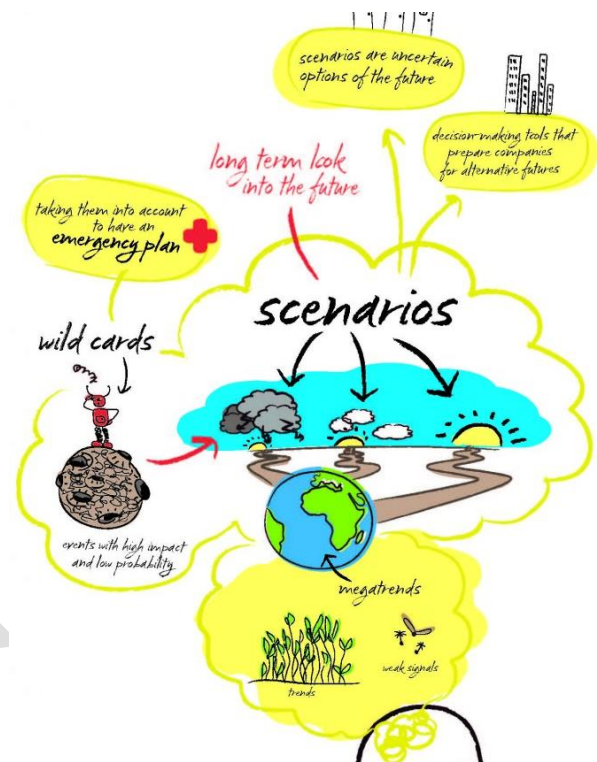

3. Wat is scenarioplanning?

Er is niet één zekere toekomst...

We hebben allerlei informatie over het verleden, maar wat de toekomst ons brengt weten we niet. Toch wordt wel verwacht dat we besluiten nemen die gaan over de toekomst. Dit wordt dan meestal onderbouwd via extrapolatie van gegevens uit het verleden. Maar....de toekomst is zelden een lineaire extrapolatie van het verleden. Door invloeden van buitenaf die we niet konden voorzien. Dus moet je naast de bekende te verwachten ontwikkelingen ook rekening houden met 'onzekerheden'.

Bij scenarioplanning ga je op zoek naar de (meestal) twee grootste onzekerheden (dilemma's) en visualiseer je de toekomst zoals die mogelijk zou kunnen zijn indien deze onzekerheid zich niet of juist wel manifesteert. Er ontstaan dan via een assenkruis vier varianten.

Het resultaat van scenarioplanning is niet een gedetailleerd beeld van de toekomst waar je in een rechte lijn naar toe ontwikkelt. Het is een instrument voor het op gang brengen en houden van een strategische conversatie over de toekomst en de keuzes die je daarbij kunt maken.

In dit geval ga je op zoek naar hoe Noordoostpolder er bijvoorbeeld in 2030 uit zou kunnen zien. Er ontstaan verschillende toekomstscenario's doordat je eerst de belangrijkste dilemma's in kaart brengt. Cruciale keuzes waar de gemeente Noordoostpolder voor staat en die gevolgen hebben voor hoe Noordoostpolder zich in de toekomst ontwikkelt. Wanneer je de toekomstscenario's in beeld hebt, kun je deze vertalen naar gevolgen voor de gemeente.

Door de scenario's uit te werken op een aantal gemeenschappelijke thema's kun je vervolgens een bezuinigingspakket per thema samenstellen. Afhankelijk van het scenario kom je bijvoorbeeld tot het extra investeren of bezuinigen op recreatie en toerisme. Of in stand houden van voorzieningen versus afstoten.

4. Plan van Aanpak

De omvang van de bezuinigingstaakstelling is voortdurend in beweging vanwege externe ontwikkelingen. Het scenario traject gaat over het maken van keuzen in beleid. Dat betekent dat we streven naar het samenstellen van een pakket aan maatregelen dat een veelvoud is van de huidige bezuinigingsopgave. Zelfs als de raad één van de vier scenario's volledig zou omarmen zouden er binnen dat scenario nog keuzemogelijkheden moeten bestaan. We hebben gekozen voor € 5 mln als streefcijfer per scenario.

Het scenariotraject bestaat uit de volgende fasen:

4.1 Fase 1: Trendselectie

In fase 1 worden de belangrijkste ontwikkelingen waar de gemeente Noordoostpolder tot 2030 mee te maken krijgt geïnventariseerd. We verkennen de toekomst volgens het model van DESTEP (demografie, economie, sociaal-cultureel, technologie, ecologie en politiek-institutioneel). Dit model maakt het mogelijk om op een systematische en uitputtende manier ontwikkelingen in kaart te brengen. Dit leidt tot een trendrapport dat door een ambtelijke werkgroep opgesteld wordt en besproken met de werkgroep van de commissie BFE.

Product:

Een bondig en overzichtelijk trenddocument, dat als basis kan dienen voor Fase 2.

4.2 Fase 2: Trendpanorama

Op basis van het trendrapport wordt een zogeheten "Toekomstpanorama 2030" bijeenkomst georganiseerd. De bijeenkomst heeft een openbaar interactief karakter. Voor de bijeenkomsten wordt de werkgroep van de commissie BFE uitgenodigd en vertegenwoordigers uit het maatschappelijk middenveld.

Een Toekomstpanorama is een strategisch overzicht van ontwikkelingen die relevant zijn voor de gemeente Noordoostpolder. De bijeenkomst bestaat uit drie onderdelen:

1. Inleiding van de belangrijkste trends die op Noordoostpolder afkomen.
2. Beoordeling implicaties; benoemen aandachtspunten en strategische uitdagingen.
3. Benoemen van kerndilemma's voor de toekomst van Noordoostpolder.

Product:

Het resultaat van de bijeenkomst is een beschrijving van de kerndilemma's voor de toekomst van de Noordoostpolder.

4.3 Fase 3: Scenariobouw (doelscenario's)

In deze fase legt de ambtelijke werkgroep de basis voor drie of vier basisscenario's voor Noordoostpolder. De basisscenario's geven een beeld van 2030 op basis van de gekozen dilemma's.

De basisscenario's worden gepresenteerd aan de werkgroep van de commissie BFE. De commissie krijgt de gelegenheid commentaar te geven op de gekozen scenario's en de eerste invulling van de thema's. Eventuele aanpassingen worden door de ambtelijke werkgroep doorgevoerd en uitgewerkt tot een volwaardige beschrijving van de drie of vier gekozen scenario's. De uiteindelijke beschrijving wordt vastgesteld in de commissie BFE.

Product:

Een beschrijving van de drie of vier doelscenario's.

4.4 Fase 4: Samenstellen bezuinigingspakketten

In deze stap wordt er per scenario's een bezuinigingspakket samengesteld. Ter voorbereiding wordt een lijst opgesteld met alle producten en diensten waarop de gemeente Noordoostpolder mogelijk zou kunnen bezuinigen. We verzamelen voorbeelden van bezuinigingsvoorstellen uit andere gemeenten en interne suggesties ten behoeve van het eindresultaat. Deze stap wordt door de ambtelijke werkgroep uitgevoerd.

Op basis van de totale lijst stelt de werkgroep van de commissie BFE bezuinigingspakketten samen per scenario. In een openbare hoorzitting stelt de commissie inwoners en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld in staat om te reageren op het pakket en zelf suggesties aan te dragen.

Product:

Bezuinigingspakketten per scenario.

4.5 Fase 5: Keuze scenario met bezuinigingspakket

In de commissie BFE worden de scenario's met de bijbehorende bezuinigingspakketten besproken en vastgesteld.

Tijdens de raadsvergadering waarin de perspectiefnota 2016-2019 wordt behandeld, stelt de raad uit de voorgestelde bezuinigingsmaatregelen¹ een bezuinigingspakket vast met een hoogte van tenminste het dan benodigde bedrag om een structureel sluitende meerjaren begroting te kunnen presenteren. De besluiten uit deze vergadering worden verwerkt in de begroting 2016-2019.

¹ De raad hoeft geen scenario te kiezen, maar naar verwachting zullen de meeste maatregelen wel bij een van de geschetste scenario's passen.

5. Randvoorwaarden

5.1 Organisatie

Ambtelijk is een taskforce bezuinigingen en een ambtelijke werkgroep ingesteld die dit traject vanuit de bestuursdienst zullen begeleiden.

In dit voorstel wordt gesproken over een werkgroep vanuit de commissie BFE die voorbereidende werksessies heeft zodat de raad bij dit traject betrokken is. In de werkgroep neemt van elke fractie één persoon deel.

5.2 Planning

Deadline voor het te doorlopen traject is de aanlevertermijn voor de perspectiefnota 2016-2019. Dit betekent dat het doorlopen van fase 1 tot en met 6 uiterlijk april 2015 voltooid zal moeten zijn. In bijlage 1 is een uitgewerkte planning opgenomen voor het scenariotraject.

5.3 Middelen

Uit dit procesvoorstel komt naar voren dat een groot deel van het te doorlopen traject bij voorkeur ambtelijk uitgevoerd zal worden. Het is echter de eerste keer dat een traject op deze wijze aangevlogen wordt. Daarom wordt geadviseerd om op een aantal momenten externe expertise op het gebied van scenarioplanning in te zetten. Inschatting is dat dit in ieder geval bij fase 2 en mogelijk fase 3 nodig zal zijn. Verder is budget nodig voor het faciliteren van externe bijeenkomsten en betrokkenheid van inwoners.

Een globale eerste inschatting:

- Expertise fase 2 en 3 € 15.000
- Eventuele enquête inwoners / informatieavonden € 10.000

Wanneer de commissie BFE instemt met de voorgestelde aanpak, zal hiertoe een separaat budgetvoorstel voor behandeling in de raad worden aangeboden.

Bijlage 1 – Planning scenariotraject

CONCEPT

